

החובל פרק שמיני בבא קמא

החובל. מכה בהמה ישלמנה וסמך ליה ואיש כי יתן. נראה לר"י דל"ג וסמך ליה דהא מכה סמוכים לא דריש אלא מכה ג"ש כדאמר לקמן אכן הכאה הכאה קאמרין ואמר נמי לקמן וכי מאחר דכתיב לא תקחו כופר לנפש רוחה האזי מכה מכה למה לי משמע דג"ש היא ולא סמוכים ועוד כי פריך בסמוך מאי חזית דילפת ממכה זהמה ילף ממכה אדם ומאי קושיא והלא מכה סמוכים הוא צא ומכה אדם אין סמוך לאיש כי יתן מוס ואל"ת וכיון דמג"ש קא ילף למה הולך לאחיי קרא דמכה נפש זהמה ישלמנה ושניק קרא דמכה זהמה דמיתא לעיל וי"ל דמכה זהמה אצטרך לתנא דכי חזקיה ומאן דלית ליה דריש צריש הנחנקין (פסהדרין פ"ד פ"ד): מה מכה זהמה לרפואה דפוק כו' א"י כיון דהדר ליה ממכה אדם דהוי בקטלא הדר ציה לגמרי ונקט האי קרא דמכה נפש זהמה דסמך לאיש כי יתן מוס ולפי זה נמי למגרס וסמך ליה דמשום דסמך ליה נקט האי קרא ולא משום סמוכים: **אף הכאה האמורה באדם לתשלומין.** י"ס דגרסי צמר הכי והכתיב איש כי יכה כל נפש אדם מות יומת פירוש שמימו אצרו תחת אצרו של צירו ושמי יומת בממון וממאי דבממון אימנא מיתא ממש לא ק"ד חלף דהא איתקש למכה נפש זהמה ועוד דכתיב תסס כשאר יתן מוס כאלס כן יתן צו ש"מ ממון ואין נראה לר"י אותה גירסא כלל חלף דאיש כי יכה כל נפש אדם ומקמינ דהנשרפין (פסהדרין ד"ד ע"ה). בקטלא גצי פלוגתא דרבי יהודה צן צמירה ורצין גצי הכוהו י' צני אדם צי' מקלות ועוד דלממון לא אצטרך ועוד מאי פריך מעיקרא והכתיב איש כי יכה כל נפש אדם מי אליס מקרא דעין תחת עין דמוקמינ ליה בממון צג"ש דהכאה הכאה ועוד מכיון דכתיב כשאר יתן מוס צאלס כן יתן צו למה לי הך ג"ש דהכאה הכאה ע"כ נראה דל"ג ליה כלל:

ט' מברדי רשעתו נפקא. פירוש צסוק פ"צ (ד"ד כ"ה):

מאי חזית דילפת ממכה בהמה ני"ף ממכה אדם. אע"ג דלהא לא אצטרך דממילא הוה אמרינן עין תחת עין ממש מ"מ אצטרך ללא ילף ממכה זהמה: **מכה מכה צמ"ס.** ואל"ת דרצא דריש מיניה צפרק אלו נערוס (תוכחות ד"ד נ"ה). צפירוס ריבתא תורה מיצי מלקיות כמיצי מיתות לתשלומין מג"ש דמכה מכה וי"ל דרצא לטעמיה דדריש לקמן עין תחת עין ממון מקרא אחרניא:

החובל. ונמה הוא יפה. שהרי הויקו והפסידו ממון זה שאס היה נלךך היה מוכר עצמו צעצד עצרי: **צמסמר.** כאל המכה: **ציולא צוה.** לפי מה שהוה מעונג רצ לערו וכאציו: **צמחין.** מלני"ט: **צגט.** כל ימי קישואין ונותן שכירתו של כל יוס שהרי אין ראוי למלאכה כצידה אפילו צלל חולי שהרי נקטעה ידו ורגלו והוה כצר נתן לו דמיהן: **הכל לפי המצוי.** אדם קל שצייס צושמו מרובה: **והמפצייט.** אדם חשוו צנתצייס צושמו מרובה. וכולהו חמשה דצריס מקרא נפקי נוק דכתיב עין תחת עין לער פלע תחת פלע דהכי דרשינן צגמ' ריפוי ושצת רק שצמו יתן ורפא ירפא צושט דכתיב וקלומת אדם כפה ממון: **גב' מכה אדם ומכה זהמה.** לקמן מפרש לקראי הי מכה קאמר: **ואס נפשך לומר.** ואס יש לך להשייז ולהקשות כלוס על טעם זה אל ולמד ממדרש אחר: **הרי הוה אומר כו'.** ולקמן צעי מאי הוה ליה לאקשוי: **שאין חוזרין.** לאחר שנקטעו: **צקטלא כסיב.** ותשלומין אין סס: **הכאה הכאה גמרינן.** אע"ג דקראי לא דמו גמרינן ג"ש כדתנא דצי ר' ישמעאל ושז הכהן וצא הכהן (עירובין ד"ד נ"ה). ומכה אדם דקתני הכא הכאה הוה דקאמר ומי יתן מוס גמר דמוס ע"י הכאה צא: **והכסיב איש כי יכה כל נפש אדם.** ולקטלא לא תתא קרא אלל לראשי אצריס כדכתיב צתריה עין תחת עין וכתיב יומת כלומר ינטל אצרו וימות אותו אצרי: **מאי אס נפשך לומר.** מאי הוה ליה לאקשוי: **נינף ממכה אדם.** שנהרג ממש והכא נמי (א) (כתיב) כי יתן מוס מוס ממנ: **אמרי דנין ניזקין כו'.** כלומר משום האי פירכא לא הוה מדחיק תנא למילף מלא מניזקין כו': **ואכתי מעצי ליה לא פסקול ממונא ופפפריה.** מקטלא ולגופיה אצטרך ולא למעוטי אצריני: **נפש רוצח.** דלא אצטרך אחי למעוטי ראשי אצריס שאין נפש: קטן

החובל. בכירו חייב עליו משום חמשה דברים צבנוק בצער בריופי בשבת ובושט: **בנוק** כיצד סימא את עינו קמע את ידו שיבר את רגלו רואין אותו כאילו הוה עבד נמכר בשוק ושמיין כמה היה יפה וכמה הוה יפה: **צער** צבואו (או) בשפור או במסמר ואפילו על ציפורנו מקום שאינו עושה חבורה יאומדין כמה אדם כיוצא בזה רוצה ליטול להיות מצטער כך: **הריופי** הכהו חייב לרפאותו (ה) יעלה בו צמחים אם מחמת המכה חייב שלא מחמת המכה פטור חיייתה ונסתרה חיייתה ונסתרה חייב לרפאותו חיייתה כל צורכה אינו חייב לרפאותו: **ישבת רואין אותו כאילו הוה שומר קישואין שכבר נתן לו דמי ידו ודמי רגלו:** (ה) בושט הכל לפי המבייש והמתבייש: **גב' אמאי יעין תחת עין אמר רחמנא אימא עין ממש לא סלקא דעתך דתניא יכול סימא את עינו מסמא את עינו קמע את ידו מקמע את ידו שיבר את רגלו מושבר את רגלו ת"ל מכה אדם ומכה בהמה מיה מכה בהמה לתשלומין אף מכה אדם לתשלומין ואם נפשך לומר הרי הוה אומר צלא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוה רשע למות לנפש רוצח אי אתה לוקח כופר אבל אתה לוקח כופר לראשי אברים שאין חוזרין (ה) הי מכה אילימא מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת ההוא בקטלא כתיב אלא מהכא מכה נפש בהמה ישלמנה נפש תחת נפש וסמך ליה ואיש כי יתן מוס בעמיתו כאשר עשה כן ועשה לו האי לאו מכה הוה (ה) הכאה הכאה קאמרין מיה הכאה האמורה בבמה לתשלומין אף הכאה האמורה באדם לתשלומין והא כתיב ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת בממון ממאי דבממון אימא במיתה ממש לא סלקא דעתך חדא דהא איתקש למכה בהמה ישלמנה ועוד כתיב בתריה כאשר יתן מוס**

באדם כן יתן בו ושמע מינה ממון ומאי אם נפשך לומר תו קא קשיא לתנא מאי חזית דילפת ממכה בהמה לילף ממכה אדם ואין דנין ניזקין מיתא אדרבה דנין אדם מאדם ואין דנין אדם מאדם ואין דנין ניזקין אדם נפשך לומר הרי הוה אומר לא תקחו כופר לנפש רוצח אבל אתה לוקח כופר לראשי אברים שאין חוזרין והאי לא תקחו כופר לנפש רוצח למעוטי ראשי אברים הוה דאתא האי מבעי ליה דאמר רחמנא לא תעביד ביה תרתי לא תשקול מיניה ממון ותקטליה האי מכדי רשעתו נפקא רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו שתי רשעיות ואכתי מבעי ליה דקאמר רחמנא צלא תשקול ממון ותפטריה א"כ לכתוב רחמנא לא תקחו כופר לאשר הוה רשע למות לנפש רוצח למה לי ש"מ

לנפש רוצח אי אתה לוקח כופר אבל אתה לוקח כופר לראשי אברים שאין חוזרין וכי מאחר דכתיב לא תקחו כופר מכה מכה למה לי אמרי אי מהאי הוה אמניא (ה) אי בעי עינו נתיב ואי בעי דמי עינו נתיב קמ"ל מבהמה מיה מכה בהמה לתשלומין אף מכה אדם לתשלומין: תניא ר' דוסתאי בן יהודה אומר עין תחת עין ממון אתה אומר ממון או אינו אלא עין ממש אמרת הרי שהיותה עינו של זה גדולה ועינו של זה קטנה הויא אני קורא ביה עין תחת עין וכי תימא כל כי האי שקיל מיניה ממונא התורה אמרה משפט אחד יהיה לכם משפט השוה לכולכם אמרי מאי קושיא דלמא נהורא שקיל מיניה נהורא אמר רחמנא נישקול מיניה דאי לא תימא הכי קמן

(א) [מכונות מ., ג.] ט סס לה. (ב) [מכות ד. יג: כז] דמי עינא ואי בעית עיור עינא לישנא אחרניא אי צבי כו'. רש"ל (ה) [לקמן פד. מכונות ג.] פסהדרין כה. (ו) [שמות כא, (ו) [דברים כה, (ח) [רש"ל מ"ו, (ט) [דבור זה ז"ל אמר ד"ה מאין, (י) [ד"ה עליון.

תורה אור השלם

- עין תחת עין שן תחת שן ד תחת ד רגל תחת רגל: שמות כא כד
- ומכה בהמה ישלמנה וימכה אדם יומת: ויקרא כד כא
- ולא תקחו כפר לנפש רצח אשר הוא רשע למות פי מות יומת: ויקרא כד כא
- ומכה נפש בהמה ישלמנה נפש תחת נפש: ויקרא כד יח
- ואיש כי יתן מוס בעמיתו כאשר עשה כן ועשה לו: ויקרא כד יט
- ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת: ויקרא כד יז
- והיה אם בן הבות הרשע והפילו השפט והקבו לפניו כדי רשעתו במקפד: דברים כה ב
- משפט אחד יהיה לכם כפר באונן יקח פי אני יי אלהיכם: ויקרא כד כב

הגהות הב"ח

(א) בנשנה עלו צו נמתיס: (ב) גב' לוא מכה הוה אכן הכאה הכאה: (ג) רש"י ד"ה ילף וכו' והכא נמי כי כתיב כי יתן:

לעזי רש"י

מלני"ט. פפפריה.